

ויזרע יצחק

שנה יב'

חג השבועות
הפטרה: "ויהי בשלושים"
ו' סיון תש"ף

יוצא לאור ע"י מדרשת
"ויזרע יצחק"
 ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

זמני השבת
 ח"פ
 ת"א
 י"ב
 כניסה
 19:10
 19:17
 18:59

עירובי תבשילין

הגיגים לחג השבועות

זמני השבועות

אומר ה"שפת אמת" שביום "חג השבועות", שהוא הזמן של "מתן התורה", נגזר על כל אדם מה תהיה מידת הצלחתו ורמת החשק שלו בלימוד התורה במשך השנה, וכמה יזכה להבין ולהחדש בתורה. לכן כגודל ההשתדלות שישתדל האדם לעסוק בתורה ביום זה, בין בלילה ובין ביום, כך יזכה לעזר וסיוע מהשמים בלימוד התורה.

"עצרת"

על השאלה מפני מה נקרא חג שבועות בלשון המשנה בשם "עצרת", משיב רבי לוי יצחק מברדיצ'ב ב"קדושת לוי" על דרך הפשט, שבכל החגים יש שני סוגים של עבודת ה': ראשית, יש את עשיית המצוה השייכת לחג המדובר, למשל בפסח יש את מצות אכילת מצה וכדו', הסוג השני הוא איסור עשיית מלאכה. בחג שבועות יש רק מצוה אחת והיא מהסוג השני, דהיינו שאנו "נעצרים" מעשיית המלאכה, ועל זה נקרא בשם "עצרת".

תירוץ נוסף לשאלה, מביא רבי לוי יצחק מברדיצ'ב ואומר שהשמות של הימים טובים נקבעו על שם המאורע, דהיינו על שם המצות הנוהגות, מה שאין כן חג ה"שבועות" שאינו נקרא על שם המאורע אלא רק על שם המצווה של ספירת העומר. אך, צריך להבין, מדוע נקרא יום טוב הזה על שם מצוה שכבר עברה. ואומר שהטעם הוא כעין חג לסיום מצוה, כמו שנהגו חז"ל לערוך סעודות גדולות בסיומה של מסכת ונשאלת השאלה מה הטעם לשמחה על מצוה שעברה? אבל הוא מנהג נכון, כמו שפירש רש"י (ויקרא כג' לו) על שמיני עצרת שקשה עלי פרידתכם, "למה הדבר דומה לשר אחד שהזמין את המלך עם כל שרי המלוכה על סעודה אחת, אחר הסעודה כשרצה המלך לנסוע לביתו אז אמר למלך קשה עלי פרידתך ממני, על כן עצור עצמך עוד בכאן בכדי שלא יפרדו איש מעל אחיו הוא הדין כאן, לפיכך נקרא שמיני 'עצרת', לפי שכל ימי החג מקריבין כמה פרים וכמה אילים, על זה אנו עושין שמיני עצרת בכדי לעצור עוד השמחה". זה גם הטעם לשמחה בסיום מסכת. וזה גם הטעם של החג שבועות שאנו עושין אותו יום טוב על סיום מצות ספירה שזיכה אותנו הבורא, ועל זה נקרא החג בשם 'עצרת'.

"ויהי יצבו בתזותית ההר" (שמות יט' יז)

"מלמד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם" (שבת פח)

לכאורה, לא ברור הצורך בכפיית ההר על עם ישראל על מנת לקבל את התורה הלוא הם עצמם אמרו "נעשה ונשמע", כלומר, הם מסכימים לקבל את התורה אז מדוע לכפות אותה עליהם? מבאר ה"חידושי הרי"ם" שאמנם הדור ההוא לא היה זקוק לכפייה, כיון שהם קיבלו על עצמם את התורה ברצון ובאהבה. אבל הדורות העתידיים לבוא עלולים בטעות לחשוב שמצות לימוד התורה מתקיימת רק כאשר הלימוד נעשה בחשק וברצון ורק אם חשים טעם נפלא ומתיקות רבה. אך הלומד תורה באופן שכאילו כפו אותו לכך, ואין הוא חש את הטעם והמתיקות של הלימוד, אולי נאמר שאין ערך ללימוד הזה ואין הוא מקיים בכך את מצות לימוד התורה. לכן כפה הקב"ה על בני ישראל "את ההר כגיגית", על מנת להראות לנו שגם הלימוד הזה בכפייה נחשב כקיום מצות לימוד תורה, ומה שאין הוא חש את הטעם הטוב והמתיקות, אל חשש, כיון שסוף הטעם והמתיקות לבוא.

נר ה' נשמת אדם" העלון מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זצ"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ז

יוסף בן חמו בר טובה ז"ל נלב"ע ז' סיון פרלה לוטאט בת סימונה ז"ל נלב"ע כב' מרחשון תש"ף

תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה חיה בנימין בת גורג'יה ז"ל

יצחק בנימין בר שורין ז"ל

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג

נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

תנצב"ה

"והר סיני עשן כולו" (שמות יט' יז)

לא ברור מה היה זה כל כך נחוץ שהר סיני יתכסה בעשן בזמן מתן התורה? מסביר רבי נחום מהרודנא שיש שני סוגים של אנשים הפורשים מלימוד התורה:

הסוג הראשון הם אלו שאמנם נפשם חושקת ללמוד תורה אלא שאילו צי הפרנסה מטרידים אותם והם נאלצים לפרוש מהלימוד, אך בלבם פנימה בוער חשק התורה והדבר מתבטא בכך שבכל פעם שהם שומעים את קול התורה נפשם מתאוה להיות בין יושבי בית המדרש.

הסוג השני, הם אלו הפורשים מלימוד התורה מתוך זדון לב, הם אינם מתפעלים מהתורה כלל, ומצבם הוא כבר ללא תקנה. כמו אש שכבתה, אם עדיין הגחלים מעלים עשן, אפשר בקלות להדליקה שוב, אך אם האש כבתה לגמרי, קשה מאוד להדליקה שוב.

את זה רצה הקב"ה לרמוז לנו בזמן מתן תורה, מי שזוכה להידיבק בלימוד התורה, בבחינת "קולות וברקים", אשריו ואשרי חלקו. אך מי שלא זכה ללמוד, ישתדל, לפחות, שלא תכבה אצלו לחלוטין אש התורה, עליו להיזהר שעדיין יישארו בלבו ניצוצות המעלים עשן.

"ותרא זמותה את אשר ליקטה" (רות ב' יז)

לכאורה, חמותה של רות לא יכולה היתה לראות את מה שרות, כלתה, ליקטה, כיון שאחר שרות ליקטה נאמר בפסוק: "ותחבוט את אשר לקטה ויהי כאיפה שעורים". כלומר מה שרות הביאה הביתה אל חמותה היה רק מה שנשאר לאחר החבטה. אם כך, מדוע אומר הכתוב שנעמי ראתה את מה שליקטה רות?

מבואר ב"נחלת יוסף" שמכאן נלמד את גודל טובת העין של נעמי. כשהיא ראתה שרות הביאה איפה שעורים לאחר חבטה וניקוי, היא מתפעלת לא רק ממה שנשאר "כאיפה שעורים", אלא היא מתפעלת מהכמות שהיתה במקור, שהיא גדולה יותר, איך עשית זאת? איך היה לך כח להתכופף להרים את החיטים כל כך הרבה פעמים?

"ותאמר ע"י השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי אל תבואי ריקם אל זמותך" (רות ג' יז)

"שש שעורים. אי אפשר לומר שש סאין, שאין דרכה של אשה לשאת כמשאוי זה. אלא שש שעורים ממש, ורמז לה שעתידי לצאת ממנה בן שמתברך בשש ברכות, רוח חכמה ובינה עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'" (רש"י)

בתורה נאמרו מספר פסוקים המכילים את המילה "ריקם". נאמר "ריקם" במצרים: "והיה כי תלכו לא תלכו ריקם" (שמות ג' כא). ונאמר "ריקם" בעולי רגלים: "ולא יראו פני ריקם" (שמות כג' טו). נאמר "ריקם" בעבד עברי: "וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם" (שמות כג' טו) ונאמר ריקם בצדיקים שנאמר "אל תבואי ריקם" (רות ג' יז).

על פסוקים אלו נאמר במדרש: "לא כריקם שנאמר במצרים ולא כריקם שנאמר בעבד עברי, אלא כריקם שנאמר בעולי רגלים, כ' הא דתנינן תמן [כמו ששינונו שם] הראיה שתי כסף והחגיגה מעה כסף".

מובא ב"ליקוטי בשמים" בשם הרב צבי הירש הלוי בלוי וייס שיש שני סוגים של מתנות: יש הנותן לחברו מתנה משום שחסר לחברו, והנותן מעוניין להשלים את חסרונו של המקבל. סוג אחר של נתינה הוא נתינת מתנה לאדם חשוב. כאן אין כוונת נותן המתנה להשלים את חסרונו של המקבל, שודאי שלא חסר למקבל שום דבר, מטרת נותן המתנה היא להראות את חשיבותו במקבל והיא מכבדת דווקא את הנותן. ההבדל בין שני סוגי המתנות הללו הוא שבמתנה מהסוג הראשון, ככול שנותנים יותר כך יותר טוב. ואילו במתנה מהסוג השני אין צורך לתת הרבה, וגם מתנה מועטת מספיקה, שהרי היא נועדה רק כדי לכבד את הנותן.

לפי זה נבין את המדרש שלפנינו. ביציאת מצרים אמר הקב"ה "והיה כי תלכו לא תלכו ריקם" המתנה שם היתה לצורך המקבל, ולכן ככול שיקחו יותר כך יהיה יותר טוב. גם בנוגע לעבד העברי שבתום עבודתו, לאחר שש שנים שהיה עבד אצלך, התורה מצווה אותך להעניק לו מענק, גם כאן, ככול שתתן לו יותר הדבר טוב יותר, כי בהענקה זו יוכל העבד לבנות את חייו מחדש. אבל בעולי רגלים, כאשר בא האדם להיראות בבית המקדש, התורה מצווה "ולא יראו פני ריקם", כאן אין צורך להביא מתנה מרובה, כיון שהמקבל, הקב"ה, אינו זקוק לשום דבר. כאן המתנה מכבדת את הנותן, את העולה לרגל, ולכן אפילו מתנה מועטת מספיקה, וכמובא במשנה: "הראיה שתי כסף".

אצל רות המואביה, כשבאה אל חמותה והראתה לה את שש השעורים שנתן לה בועז, ברור הדבר שמתנה בגודל של שש שעורים היא מתנה מועטת, לכן בודאי אין לומר שבועז נתן לרות את המתנה כדרך שניתנו המתנות ביציאת מצרים או לעבד העברי, חייבים לומר שהמתנה הזו שייכת לסוג המתנה של עולי הרגלים עליהם נאמר "ולא יראו פני ריקם". מה שבועז נותן לרות את שש השעורים הוא על מנת לכבד אותה ולכן מספיקה גם מתנה מועטת.

וזה מה שנאמר במדרש: לא "כריקם" שנאמר במצרים, ולא "כריקם" שנאמר בעבד עברי, אלא "כריקם" של הראיה שנאמר "ולא יראו פני ריקם".

לרפואת כל חולי עמו ישראל ובכללם: אליהו בן חמו בר אסתר, יוסף בנימין בר חביבה, אריק בן גורג'יה

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטר) גמ"ח "בית יצחק": ספרים לחנוכה בית ו"ברית יצחק"

חברת הבקשות "מאיר השחר": לימוד פיוטים ובקשות נוסח מרוקו בהדרכת ע"ה יוסף בן חמו

מדרשת "ויזרע יצחק": שיעור "דף יומי" בהדרכת ע"ה יוסף בן חמו בית כנסת "שבת אחים" נוה גן פ"ת 21:30-20:30

לבירור פרטים ולהשאלה - טלפון: 052-3268315